

*Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó Asszony
alkotmánybíró részére*

*Dr. Lomnici Zoltán úr
alkotmánybíró részére*

*Dr. Patyi András úr
alkotmánybíró részére*

*Dr. Salamon László úr
alkotmánybíró részére*

*Dr. Szabó Marcel úr
előadó alkotmánybíró részére*

Alkotmánybíróság

*Dr. Kozma Ákos úr
az Alapvető Jogok Biztosa részére*

*Dr. Bándi Gyula úr
a Jövő Nemzedékek Érdekeinek Védelmét Ellátó Biztoshelyettes
részére
Alapvető Jogok Biztosának Hivatala*

*Dr. Gerber Tamás úr részére
Budapest Környéki Törvényszék elnöke
részére*

Tárgy: Észrevételek a 9/2024. (IV. 30.) AB határozat indokolásához az erdőgazdálkodás szakmai szervezetei részéről

Tisztelt Alkotmánybíró Asszony!
Tisztelt Alkotmánybíró Urak!
Tisztelt Biztos Úr!
Tisztelt Biztoshelyettes Úr!
Tisztelt Elnök Úr!

Az Alkotmánybíróság a veszélyhelyzet ideje alatt a tűzifaigények biztosításához szükséges eltérő szabályok alkalmazásáról szóló 287/2022. (VIII. 4.) Kormányrendelet 1. § (2) bekezdés *a*) pontja alaptörvény-ellenességének megállapításáról, visszamenőleges hatállyal történő megsemmisítéséről, valamint alkalmazásának kizárásáról szóló 9/2024. (IV. 30.) AB határozatának /a továbbiakban: 9/2024. (IV. 30.) AB-határozat/ 1. pontjában megállapította, hogy a 287/2022. (VIII. 4.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) 1. § (2) bekezdés *a*) pontja alaptörvény-ellenes, ezért azt a kihirdetésére visszamenőleges hatállyal, 2022. augusztus 4. napjával megsemmisítette.

Az AB-határozat 2. pontjában akként rendelkezett, hogy az alaptörvény-ellenessé nyilvánított és megsemmisített rendelkezés nem alkalmazható a Budapest Környéki Törvényszék előtt 104.K.700.188/2023/9. számon folyamatban lévő ügyben, továbbá valamennyi, bármely bíróság előtt folyamatban lévő, ugyanilyen tárgyú ügyben.

Az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményező Budapest Környéki Törvényszék bírói tanácsa (a továbbiakban: indítványozó) az indítványában, valamint a 9/2024. (IV. 30.) AB-határozat az indokolásában, a fafajcserés szerkezetátalakításra - és általában az erdőgazdálkodásra, az erdő fenntartható használatára, az erdőfelújításra, valamint az erdőfelújítás költségeire vonatkozóan - több olyan megállapítás, tényként kezelt információ található, amely erdőgazdálkodási szakmai szempontból nem állja meg a helyét, és amivel szemben az Országos Erdészeti Egyesület és a Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség szükségesnek tartja kritikai, valamint tájékoztató jellegű észrevételek megfogalmazását és eljuttatását a Tisztelt Alkotmánybíróságnak, az indítványozó Budapest Környéki Törvényszéknek és az "amicus curiae" véleményt nyújtó Jövő Nemzedékek Érdekeinek Védelmét Ellátó Biztoshelyettesnek.

Tiszteletben tartva az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény védelmében betöltött fontos szerepét és tudomásul véve a 9/2024. (IV. 30.) AB-határozatban kifejezett döntését, reményünket fejezzük ki, hogy a jelen levelünkben ismertetett erdőgazdálkodási szakmai jellegű információk az eddigiéknél körültekintőbb mérlegelést és tájékozottabb döntések meghozatalát segíthetik elő az erdők kezelését, az erdőtulajdonosok, az erdőgazdálkodók és az erdőgazdálkodás, mint nemzetgazdasági ágazat helyzetét befolyásoló jövőbeli bírósági és esetleges alkotmánybírósági ügyek elbírálása során.

Az erdészeti szakma képviselőiben észrevételeink megfogalmazására alapot ad, hogy az Országos Erdészeti Egyesület (a továbbiakban: OEE) a hazai erdőgazdálkodás szereplőit tömörítő, 150 éves múltra visszatekintő hazai civil szervezet. Az OEE célja az erdővel – mint a legösszetettebb szárazföldi ökológiai rendszerrel és megújítható természeti erőforrással – való gazdálkodás elméleti és gyakorlati alapjainak gazdagítása, a természeti értékek megóvásának elősegítése, valamint a társadalom hosszú távú érdekeinek és a fenntartható fejlődés szakmai alapelveinek a képviselője.

A Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (a továbbiakban: FAGOSZ) olyan gazdasági érdekképviselői szervezet, amely az erdőgazdálkodás, fafeldolgozóipar és fakereskedelem szakterületeken lát el szakmai és munkaadói érdekképviselőt.

Mint a két legnagyobb hazai erdészeti és erdőgazdálkodói civil szakmai szervezet, az Alkotmánybíróság 9/2024. (IV. 30.) AB-határozatában foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakra hívjuk fel a figyelmet.

Előre bocsátjuk, egyetértünk azzal a szabályozással, hogy védett természeti területen alapesetben a rendelkezésre álló erőforrásokkal a lehető leggyorsabban, a lehető legkíméletesebb módon és a legjobb eredményt nyújtó módszerekkel kell lecserélni az idegenhonos, intenzíven terjedő akácot őshonos fafajokra.

Minden más idegenhonos faj cseréje is indokolt lehet. Azonban ott, ahol hazai faj nem képes az életfeltételeit megtalálni, vagy egy idegenhonos faj már jelentősen kötődik a tájhoz - mint

például a jegenyenyár fasorok -, és állományának fenntartása nem jár kockázattal sem a biodiverzitásra, se más őshonos állományokra, az állományuk cseréje vagy az egyes faegyedek felszámolása kevésbé megalapozott.

Hangsúlyoznunk szükséges, hogy minden fakitermelést és erdőfelújítást az erdőről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Erdőtörvény) 33. § (7) bekezdés szerinti erdőtervnek megfelelően lehet csak végrehajtani.

Ezen a szabályozási rendszeren a veszélyhelyzetben született Kormányrendelet nem változtatott.

Az erdőtervben szereplő tevékenység elvégzését az erdőgazdálkodó köteles az erdészeti hatóság felé előzetesen bejelenteni. Ha korábban kizárólagos fafajcserés szerkezetátalakítás szerepelt az erdőtervben, azt csak abban az esetben lehet elhagyni, ha a gazdálkodó - az Erdőtörvény 33. § (9) bekezdés értelmében, a tulajdonosok hozzájárulásával - az erdőterv módosítását kéri, és azt a hatóság engedélyezi.

Az erdőterv módosítása 2023. július 1. előtt az Erdőtörvény 33.§ (8) bekezdés b) pontja alapján, azt követően az Erdőtörvény 33. § (8a) bekezdése b) pontja alapján kérhető (újabbán szűkítő feltételek mellett).

Mind az erdőterv, mind a módosított erdőterv olyan hatósági eljárás eredménye, amely az erdészeti hatóság és az illetékes szakhatóságok (különösen a természetvédelmi hatóság) szakmai kontrollján megy keresztül. Az eljárásban teljeskörűen biztosított az erdővédelmi, természetvédelmi és más hatóságok által képviselt szakmaiság együttes érvényesülése. A döntés az erdőterv módosítási eljárásban az ügyféli joggal rendelkező természetvédelmi kezelő szervek egyetértésén és útmutatásán alapul. Ezek a tervek több esetben a természetvédelmi kezelési terv részévé is válnak. Amennyiben az adott területen bármilyen természetvédelmi érték (például védendő faj vagy annak élőhelye, védendő objektum) található, akkor erre hivatkozva a támadott rendelkezés megsemmisítése előtt is fennállt és továbbra is fennáll korlátozási jogalap. Tudomásunk szerint több erdőterv módosítást éppen az erdészeti hatósági eljárásba szakhatóságként bevont természetvédelmi hatóság állásfoglalására figyelemmel, arra alapozva utasított el az erdészeti hatóság, ahogyan a jelen alapügyben is történt.

Az erdőgazdálkodás és az erdészeti tudomány szakterületébe tartozó szakmai kérdéseket eldöntő határozatában az Alkotmánybíróság álláspontunk szerint fontos körülményeket hagyott figyelmen kívül. Így az előtte lévő indítványnak helyt adott, és sajnálatos módon nem csak az indítványozó Budapest Környéki Törvényszék előtti egyedi ügyben, hanem azonos indokokkal, minden folyamatban levő ugyanilyen tárgyú bírósági ügyben is elrendelte az Alaptörvénnyel ellentétesnek tartott jogszabály általános alkalmazhatatlanságát.

Meglátásunk szerint ez összefüggésben áll azzal, hogy az indítványozó az egyedi ügyben, az Alkotmánybíróság pedig döntésében a védett természeti területen megvalósítandó erdőfelújítás esetében kizárólag az őshonos fajok, a védendő természeti erőforrások között pedig a biológiai sokféleség *minden helyzetben való elsődlegességét* tartotta szem előtt, figyelmen kívül hagyva a más ügyekben, területenként eltérő erdészeti-természetvédelmi és egyéb védelmi szakmai megfontolásokat, az egyes ügyekben lehetséges változatos helyi viszonyokat.

A 9/2024. (IV. 30.) AB-határozat az egyedi ügyre vonatkozó megállapításokra alapozva általános megállapításokkal, a jövőre nézve is bizonyos esetekben hátrányosan érinti a fenntartható erdőgazdálkodást és a jelen nemzedéket képviselő erdőgazdálkodókat.

A megsemmisített rendelkezés hazánkban történelmi példa nélküli kettős, háborús és energia veszélyhelyzetben született, a 2022. év nyarán kialakult tűzifa hiányra és az azt követő tűzifa-felvásárlási pánikra reagálva. A szűk fakitermelési és szállító kapacitások, valamint a különféle természetvédelmi korlátozások bizonytalanná tették a lakosság, ezen belül az ingyenes tűzifára rászorulókkal történő, igényeknek megfelelő területi eloszlásban megvalósuló ellátását.

A Kormány stratégiai partnereként tudomásunk van arról, hogy a Kormány tervei szerint a tűzifa hiányt elsősorban akác fafajból kívánta megoldani. Ezzel meg kívánta előzni az erdőkben az illegális fakitermelést, valamint a tűzifa hiányában nem megfelelő egyéb anyagok lakosság általi égetése következtében okozott lég- és környezetszennyezést is. A megsemmisített rendelkezés egy válságkezelő intézkedéscsomag részét képezte, jogszerű és a mindenkori jóváhagyott erdőterveknek megfelelő, őshonos fafajokat kímélő fakitermelésekre ösztönözve, gazdaságossági szempontokat is figyelembe véve.

A Miniszteri Utasítás is láthatóan abban a szellemben készült, hogy a fakitermelések növelését elsősorban az őshonos állományok kíméletével, az akác kitermelésével érik el.

Szakmai álláspontunk szerint a kialakult tűzifa felvásárlási pánik elhárítására az akác a legalkalmasabb faj, mivel már a kitermelés után közvetlenül, száradás nélkül is jó az égéshője. Napjainkban - az elmúlt évszázadhoz hasonlóan - az akácerdők létrehozásának egyik célja éppen a tűzifatermelés, tekintve, hogy kedvező égési tulajdonságai miatt az akác az egyik legkeresettebb tűzifa. Az akácok természetvédelmi értéke általában csekély. Védett területen a kötelező fafajcsere miatt gazdasági megfontolásból túltartott, a vágásérettséget jóval meghaladó, előregedett akácok kitermelésével éppen az idős, nagy természetvédelmi értéket képviselő őshonos faállományok kímélete válik lehetővé. A vágásérett őshonos bükk, tölgy és cser erdőállományok hektáronkénti fatérfogata, a belőlük kitermelhető tűzifa mennyisége többszöröse lehet az akác állományoknak, ezért ezek kitermelése és tűzifa piacra helyezése a gazdálkodók számára egyszerűbb és gazdaságosabb lenne. A minőségi ipari nyersanyagot is adó tölgy és bükk értékes választékának tűzifaként történő felhasználása nem csak gazdasági kárt jelenthetett volna, de a szénkibocsátási mutatókra is kedvezőtlen hatású. A fakitermelés ilyen preferenciáit tekintve az akácok fafajcsérés szerkezetátalakításának elhalasztása az érintett erdőgazdálkodóknak ösztönzést adott az akácok kitermelésére és valódi segítséget jelentett a cél elérésére alkalmas eszközként.

Az a cél, hogy a megnövekedett tűzifa-keresleti igényt az állami erdőgazdálkodónak elsősorban akác főfafajú átmeneti erdő vagy kultúrerdő állomány letermelésével kell teljesíteni, a veszélyhelyzet ideje alatt a tűzifaigények biztosításához szükséges eltérő szabályok alkalmazásáról szóló 287/2022. (VIII. 4.) Kormányrendeletnek az állam tulajdonában álló erdőkben történő végrehajtásának részletes szabályairól szóló 5/2022. (VIII. 16.) AM utasítás 3. pontjában kifejezetten is rögzítésre került.

Ha az erdőgazdálkodó nem kap jóváhagyást az akác sarjaztatásra, akkor nem végez véghasználatot. Ha nincs véghasználat, az akácok tovább fognak fennmaradni.

A támadott Kormányrendeletnek a veszélyhelyzet gazdasági következményei mérséklésére, elhárítására alkalmassága, szükségessége és arányossága vizsgálatokor elkerülte az indítványozó és döntéshozó Alkotmánybíróság figyelmét, hogy az erdőtervben az akác kitermelésére az erdőgazdálkodó jogosultságot kap, de - az Erdőtörvényben rögzített néhány eset kivételével - erre nem kötelezhető. Ha az erdőgazdálkodó a véghasználat elvégzése mellett dönt, az erdőfelújítás el nem halasztható kötelezettséggé válik. A fakitermelés és az erdőfelújítás az Alkotmánybíróságnak az Indokolás III. részének [50] bekezdésében foglalt, Kormányrendelet helyett tett ajánlásával nem oldható meg.

A fakitermelésről hozott döntés és a végrehajtását követő erdőfelújítás nem csupán “anyagipari ösztönzőktől”, pályázatok kiírásától, fenntartásától vagy “azok keretösszege növelésétől” függ, nem kizárólag anyagi támogatás vagy rendelkezésre álló saját pénzügyi forrás kérdése.

Mind a véghasználat, mind a határidőre történő erdőfelújítás munkaerő- és tárgyi erőforrás igényes. A fakitermelés kiemelten balesetveszélyes, az erdészeti gépek kezelése szakképzettséghez kötött. Az Alkotmánybíróság az Indokolás III. részének [51] bekezdésében foglalt ajánlásával ellentétben semmilyen pályázat nem alkalmas önmagában a cél elérésére, mert nem oldja meg sem a munkaerő- és tárgyi eszköz hiányt, sem a természetvédelmi, az időjárás- és egyéb okok által meghatározott időszakos és szezonális munkavégzést, a kapacitások szűkösségét. Az Erdőtörvény 33. § (7) bekezdése rendelkezése szerint: *“Az erdőtervben foglalt jogok és kötelezettségek az erdő mindenkorai erdőgazdálkodóját jogosítják és kötelezik.”*

Az erdőtervben szereplő fakitermelésre az erdőgazdálkodó jogosult, de nem köteles. Bár létezik hatóság által elrendelt erdőgazdálkodási tevékenység és veszélyhelyzetben elrendelt fakitermelés, de általánosan a véghasználati fakitermelés megvalósítása a gazdálkodó döntésétől függ, így a véghasználat következményeként fellépő erdőfelújítási kötelezettség végrehajtása is. Ha az erdőgazdálkodó nem tartja gazdaságosnak vagy nem rendelkezik kellő erőforrással akár a véghasználatra, akár az azt követő erdőfelújítás végrehajtására, akkor az ott lévő faállomány annak természetes összeomlásáig is fennmaradhat, ami akár esetében több évtizedet is jelenthet. Ilyen esetben a véghasználat elmaradása a fafajcsere elmaradását is jelentheti.

Az Országos Erdőállomány Adattár szerint védett természeti területen akác főfajú faállomány összesen 23203 hektáron szerepel, amelyből 8323 hektárra van a vonatkozó erdőtervben tarvágásos erdőfelújítás.

A nem állami tulajdonban lévő védett természeti területen akác főfajú faállomány 6967 ha, melyből 5754 ha (83%) a 20 éves kort elért faállomány, amelynek 42%-ára, vagyis 2920 hektárra vonatkozóan tartalmaz az erdőterv tarvágásos erdőfelújítási módot.

Példaként felhozzuk, hogy a védett természeti területek kezelésében élenjáró nemzeti park igazgatóságok példamutató gazdálkodásában 2433 ha akác főfajú erdő található, ebből 2005 ha (82%) 30 évnél idősebb. Erdőgazdálkodóként mintegy 1030 hektáron van a nemzeti park igazgatóságoknak a saját, vagyonkezelt területén tarvágási lehetőség, ami nyilván fafajcsere szerkezetátalakítást jelent, de vélhetően azért nem hajtják végre, mert nekik sem áll rendelkezésükre a szükséges erőforrás.

Az első generációs, ezért vitálisabb akác lecserélése csak nagy költségráfordítással lehetséges. A többször sarjztatott akác, különösen a tuskó sarjztatott akác rezisztenciája, visszaszerző képessége erősen lecsökken. Ezért az akác visszaszorításának egyik eszköze annak túlhasználata, vagyis a többszöri, rövid vágásfordulójú sarjztatás.

Erre kitűnő példa az indítványozó előtti bírósági ügy tárgya, a kis területű (0,87 ha) akácos erdőrészlet, ahol a sarjztatott, legyengült akác között megjelentek és megerősödtek az őshonos fafajok, ezáltal lehetőség nyílt a természetvédelmi hatóság által is megfogalmazott fokozatos átalakításra. Az ilyen átalakulás szakszerű megsegítése valóban jelentősen kisebb költséggel, de sokszoros időigénnyel jár a tarvágásos fajcseréhez képest, ugyanakkor nem ad lehetőséget egyszeri nagyobb fakitermelésre, faanyaggyűrésre.

Az Alkotmánybíróság az Indokolás III. rész [48] bekezdésében szereplő következtetése szerint: *“A Korm. rendelet indítvánnyal támadott 1. § (2) bekezdés a) pontja a tűzifaigények biztosításával csak közvetett módon függ össze: valójában nem a tűzifaigények kielégítésével kapcsolatos szabályokat tartalmaz, hanem az erdőgazdálkodók számára teszi lehetővé a faállomány kitermelése után a fajcserés szerkezetváltás kötelezettségétől való eltérést.”*

Észrevételezzük, és sajnálatosnak tartjuk, hogy mind az indítványozó bíróság, mind az Alkotmánybíróság elválasztotta egymástól a véghasználatot (fakitermelést) és az erdőfelújítást, azt állítva, hogy az erdőfelújítás már *nem szolgálja* a veszélyhelyzet gazdasági következményeinek felszámolását, *e célra nem alkalmas és nem is szükséges*, mert csak *“a lakosság tűzifával történő ellátása tekinthető szükségesnek, az ezt követő erdőfelújítási kötelezettség módosítása már bizonyosan nem.”*

Ezzel ellentétben a mindenkori erdészeti előírás és gyakorlat, valamint a hatályos magyar szabályozás értelmében a véghasználati fakitermelés és az erdőfelújítás egymástól nem választhatók el.

A véghasználati fakitermelés és az erdőfelújítás ok-okozati összefüggésben állnak, mint a teljes erdőgazdálkodási folyamat részelemei. Az erdőgazdálkodási munkákat jellemzően erdősítésre (erdőtelepítés és erdőfelújítás), erdőnevelésre (előhasználat) és véghasználatra osztjuk.

A tartamos erdőgazdálkodás feltétele, hogy egy vágáséretté vált erdő esetében a véghasználati fakitermelést az erdőgazdálkodó csak úgy végezheti el, ha az erdőfelújítást is végrehajtja.

Az Erdőtörvény 5. § 25. pontja szerint *“véghasználat: vágásos vagy átmeneti üzemmódban kezelt erdőben végrehajtott fakitermelés, amelynek következtében erdőfelújítási kötelezettség keletkezik;”*

Az erdőfelújítási kötelezettség az Erdőtörvény 51. § (2)-(6) bekezdései szerint folyamatosan fennáll:

„(1) Az erdő felújítása az erdő kitermelt vagy kipusztult faállományának újbóli létrehozására irányuló tevékenység.

(2) Az erdő faállományát

a) annak véghasználatát követően,

b) ha az összefüggően ötezer négyzetmétert meghaladó területen bármilyen okból kipusztult, illetve hiányzik, és az erdészeti hatóság az érintett területen az erdő fátlan állapotban tartását nem engedélyezte, vagy

c) ha annak záródása összefüggően két hektárt meghaladó területen hatvan – felnyíló erdő esetén harminc, felnyitott erdő vagy talajvédelmi rendeltetésű erdő esetén ötven – százalék alá csökkent, az erdőgazdálkodónak az e fejezetben foglaltak szerint az e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott határidőig fel kell újítania.

...
(4) Az erdő felújítása történhet:

a) természetes módon:

aa) a kitermelésre kerülő faállomány talajra hulló magjáról (mageredetű természetes felújítás);

ab) a kitermelt faállomány gyökeréről vagy tuskójáról kihajtott sarjakról (sarjeredetű természetes felújítás);

b) mesterséges módon, amelynek során a kitermelendő faállomány védelmében, vagy a kitermelt, illetve kipusztult és eltávolított faállomány helyén magvetéssel, csemeteültetéssel vagy dugványozással gondoskodnak a faállomány újbóli létrehozásáról.

(5) Sarjeredetű természetes felújítással az éger, az akác, a nyár, valamint a fűz főfafajú erdők újíthatók fel.

(5a) Az erdészeti hatóság döntése alapján az (5) bekezdésben felsoroltaktól eltérő főfafajú erdők sarjról, vagy sarjról és magról vegyesen is felújíthatók.

(6) Ha a termőhelynek megfelelő őshonos állományalkotó főfafajok mageredetű természetes felújításának feltételei adottak, ezt a felújítási módot kell alkalmazni.”

Az erdőfelújításokra vonatkoznak továbbá az Erdőtörvény 52. § (1)-(4) bekezdései is:

„(1) Tarvágással érintett erdőben az erdőfelújítást az erdőgazdálkodónak legkésőbb az erdőfelújítási kötelezettség keletkezésének évétől számított második évben, az erdőfelújítás műszaki átvételéig meg kell kezdenie.

(2) Az erdőfelújítás megkezdésének minősül, ha az erdőgazdálkodó az első kivitelt az erdőtervben foglaltakkal, valamint az erdőgazdálkodás közérdekű korlátozásaival összhangban, szakszerűen végrehajtja, és az újulat ápolásáról megfelelően gondoskodik.

(3) Fokozatos felújító vágással vagy szálalóvágással érintett erdőben a véghasználatot és az erdőfelújítást úgy kell végrehajtani, hogy az idős faállomány és a sikeresen megtelepedett újulat együttes záródása ne csökkenjen hatvan százalék alá. Az újulat károsodása eredményeképpen bekövetkező eredménycsökkenést – ha a megfelelő fafajú és minőségű újulat természetes úton való megtelepedése nem biztosítható – legkésőbb a soron következő év május 15-ig mesterséges úton pótolni kell.

(4) Az erdőfelújítás megkezdését – a (3) bekezdésben foglalt esetben a véghasználatok befejezését – követően az erdőfelújítás befejezéséig az erdőgazdálkodó köteles a területen az erdőfelújítás eredményes befejezését lehetővé tevő minőségű és mennyiségű újulatot létrehozni és fenntartani.”

Akác állományoknál a gyökérsarjaztatás, illetve – egyes esetekben – a még gyengébb állományt létrehozó tuskó sarjaztatás is elfogadott tarvágást követő erdőfelújítási mód.

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet (a továbbiakban: Evt.Vhr.) 33. §-a kimondja:

“Az akác és a hazai nyár faállománytípusú erdők sarjról történő természetes felújítása – az állam 100%-os tulajdonában nem álló erdők kivételével, illetve az erdészeti hatóság ellentétes döntése hiányában – csak gyökérsarjaztatással történhet.”

Az Evt.Vhr. 35. § (1) bekezdése szerint:

“Tarvágást követően az erdőfelújítás megkezdésének minősül, ha a fakitermelési technológiának megfelelő módon letakarított vágásterületen

a) sarjaztatás esetén a célállományra vonatkozóan meghatározott tőszámelvárás másfélszeresének megfelelő mennyiségű sarj egyed található,

b) tuskósarjaztatás esetén a vágástakarítás és a sarjválogatás megtörtént,

c) mesterséges erdőfelújítás esetén – amennyiben az nincs korlátozva – az erdőfelújítási technológiának megfelelő talajelőkészítést követően a célállományra vonatkozóan meghatározott tőszámelvárásnak másfélszeresének megfelelő – faültetvény természetességi állapotra vonatkozó alapelvárású, továbbá égeres erdő esetén azzal megegyező – mennyiségű életképes facsemete illetve dugvány elültetésre került, vagy ennek biztosításához szükséges mag megfelelő technológiával elvetésre került.”

A fentiek is alátámasztják, hogy a véghasználati fakitermelés sem gyakorlati, sem elméleti síkon nem különíthető el az erdőfelújítástól. Az erdőfelújítás erdőtervben meghatározott lehetősége és az erdőfelújítás célállománya teljes mértékben meghatározza a véghasználat módját, tehát a véghasználat és az erdőfelújítás szervesen összefüggenek.

A mesterséges erdősítés a jövőt meghatározó nagy beruházás, ezen belül a fafajcserés szerkezetátalakítás még nagyobb erőforrást igényel.

Az Alkotmánybíróság fenntartás nélküli elfogadta az indítványozó álláspontját, amely szerint a „a mesterséges felújítás költsége helyes gazdálkodás mellett minimálisra csökkenthető, illetve akár teljesen meg is takarítható, azaz a támadott rendelkezés valójában egy legfeljebb minimális anyagi- és munkabefektetéssel járó, azonban az egészséges környezethez és a biodiverzitás megőrzéséhez hozzájáruló természetvédelmi kötelezettséget eliminál, annak minden következményét a jövő nemzedékekre hárítva.”

Olyan vélemény általánosítása, amely kinyilatkoztatja, hogy a mesterséges erdőfelújítás költsége *“helyes gazdálkodás mellett minimálisra csökkenthető, illetve akár teljesen meg is takarítható”* a felhalmozott szakmai tapasztalatokkal, jelenlegi szakmai-technológiai tudásanyaggal nyilvánvalóan ellentétes. Az állítás véleményünk szerint nemcsak a hétköznapi tényekkel ellentétes, de olyan kérdés, amelyben az indítványozó nem rendelkezik kellő szakértelemmel, főképpen nem rendelkezik gyakorlattal.

Az alapügyben, melynek tárgya egy 0,87 ha területnagyságú erdőrészlet, a természetvédelmi szakhatóság által adott szakvélemény a fentiekkel szemben egy sajátos esetre vonatkozik, azt mondva, hogy a tarvágás elhagyásával, vagy azt *“több ütemben elnyújtva végrehajtva”*, a már legyengült, sarjaztatott akácfa egyedek közé felverődött őshonos faegyedek támogatásával a mesterséges felújítás elhagyható annak költségével együtt, de nyilván más költségek felmerülésével.

Az Erdőtörvény 51. § (7) bekezdés rendelkezése szerint: *“Mesterséges erdőfelújítás, illetve az erdőfelújítások mesterséges pótlása esetén csak igazolt származású és az e törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott szaporítóanyagot szabad felhasználni.”*

A valós tényeket mellőző, életszerűtlen és alaptalan az az elképzelés, hogy egy fafajcserés szerkezetátalakítás, vagyis az ültetést megelőző talajelőkészítés, majd a hektáronkénti több ezer darabszámú, ellenőrzött szaporítóanyagból nevelt csemeték évente többszöri ápolása, gyommentesítése, az időjárás szélsőségei miatt akár többszöri pótlása, az elegyfajok segítése a felverődő gyom és gyomfafajok visszaszorítása, a jogszabály és az erdőterv által meghatározott állapotban tartása, pótlása nem jár költséggel, vagy hogy ennek minimális lenne a költsége.

Felhívjuk a figyelmet, hogy a természetvédelmi területek kezelésében élenjáró nemzeti park igazgatóságok tudomásunk szerint jelentős forrásokat fordítanak a fafajcserés élőhely rekonstrukcióra. Éves jelentésük szerint nemhogy erdők, de még facsoportok, fasorok fafajcserés átalakítása is forintmilliókat emészt fel.

(<https://www.bnpi.hu/hu/palyazat-2/oshonos-fajok-at-a-hazai-erdokbe-tajidegen-erdoallomanyok-es-fasitasok-atalakitasanak-megkezdese-erdok-termeszetvedelmi-kezelese-a-bnpi-teruleten-kehop>, <https://www.dunaiopoly.hu/uploads/2023-01/20230109131219-fajajcseres-szerkezet-atalakitas-hm161phc.pdf?1.22.3>,).

Egy fafajcserés erdőfelújítás tárgyú egyedi ügyben lehetséges, adott helyszíntől függő szakmai megoldás esetleges gazdaságossága azonban nem mondható ki általában és minden fafajcserés erdőfelújítási ügyben. Úgy véljük, hogy jelen esetben az Alkotmánybíróság a fafajcserés szerkezetátalakítás költségeinek *“minimálisra csökkenthetősége”* és a *“helyes gazdálkodással való megtakarítására”* vonatkozóan, bár az alapügyben rendelkezésre álló természetvédelmi hatósági szakvéleményre alapítva, de annak aggályosságára figyelemmel mégis teljesen megalapozatlanul tett általános megállapításokat.

Az Alaptörvény 28. cikke szerint az Alaptörvény és a jogszabályok bíróságok általi értelmezésekor nemcsak azt kell feltételezni, hogy azok *“a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös”* szabályok, hanem azt is, hogy egyúttal *“gazdaságos célt”* is szolgálnak.

Az Alaptörvény P) cikke (1) bekezdésében foglalt köteleességek

Sajnálatosnak tartjuk, hogy mind az indítványozó, mind az Alkotmánybíróság az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésre hivatkozáskor kizárólag a *“honos növény- és állatfajok”* védelmét, fenntartását és a jövő nemzedékek számára való megőrzése célját tartja kizárólag elérendőnek és kívánatosnak, holott éppen az Alaptörvény szerint ez nem egyedüli cél.

Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése rendelkezése szerint:

“A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

Így mind az indítványozó indítványában, mind a 9/2024. (IV. 30.) AB-határozatban a támadott Kormányrendeletnek az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésével az való összhangja vizsgálatokor

teljesen figyelmen kívül maradt, hogy az idegenhonos fajok, közöttük akár az akác is több szempontból jobban megfelelhetnek a P) cikk (1) bekezdésében foglalt erdővédelmi, fenntartási és az erdővel kapcsolatos hosszú távú céloknak, mint a fajokcsere esetén a helyükre kerülő őshonos fajok.

Egyes *védelmi* funkciókra az erre a célra nemesített, vagy egykor ezekre a célokra betelepített fajok alkalmazását maga az Erdőtörvény is néhány esetben kifejezetten támogatja, még a védett természeti területeken is. Ilyen célok többek között a *honvédelmi, árvízvédelmi, közjóléti, part- és töltésvédelmi célok*.

A *talaj védelmét* a szélesebb tűrőképességű idegenhonos fajok, mint például a futóhomokra telepített feketefenyő, erdeifenyő és akác sok esetben jobban és főleg gyorsabban képesek ellátni, mint az őshonos fajok.

Az egyéb védelmi célok nagyságrendjét az alábbi statisztikai adat érzékelteti:

A védett természeti területen lévő 459 848 ha erdőből 130 993 ha (28,5 %) védett erdőnek van a természetvédelmi rendeltetés mellett, egyéb védelmi (és közjóléti) rendeltetése is.

A klímaváltozás elleni átfogó küzdelemben a szénmegkötésnek a következő 30 évben igen nagy jelentősége van. A 2030-ig szóló uniós erdészeti stratégia szerint az erdőkhöz és az erdészeti termékekhez kapcsolódó üvegházhatású gáz-kibocsátás és -elnyelés döntő szerepet fog játszani a földhasználatról, a földhasználat-megváltoztatásról és az erdőgazdálkodásról szóló felülvizsgált rendeletre irányuló javaslatban az Unió számára meghatározott, ambiciózus nettó elnyelési cél elérésében. Ennek a célnak a megvalósítására megfontolandó a szélesebb termőhelytűrésű, esetenként sokkal nagyobb növekedési erélyű, így nagyobb szénmegkötőképességű idegenhonos fajok alkalmazása is.

Idegenhonos fajok sok esetben alkalmasabbak az egyéb védelmi célok megvalósítására.

Az Alaptörvény P) cikkelye (1) bekezdésében a biológiai sokféleség a védelemre, fenntartásra és a jövő nemzedékek számára való megőrzésre érdemes természeti erőforrások példálózó felsorolásában - a termőföld, az erdők, és a vízkészlet mellett - azonban csak az egyik kiemelt, de nem egyedüli elem. Az erdők és a biológiai sokféleség védelme, kapcsolata ezért nem egyszerűsíthető le, kizárólag ez utóbbit preferálva.

A nem védett természeti területen jelenleg is, és a védett természeti területen a védetté nyilvánítás előtt a határozott céllal létesített idegenhonos faállományok sok esetben a termőföld, a vízkészletek és sok egyéb más cél védelmét szolgálják. Ráadásul az akác és annak egyik kiemelt hasznosítása, az akácméz a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény alapján a Magyar Értéktárban nyilvántartott, hungarikummá nyilvánított kiemelkedő nemzeti érték, amely az elmúlt kétszáz év alatt a magyar kultúrtájhoz és a magyar kultúrához már szervesen hozzátartozó faj, amely céltól függően szintén védelemre szorulhat. Ez esetben a biológiai sokféleség védelme, fenntartása, fejlesztése versengő, de nem minden egyes esetben feltétlenül egyedül elérendő cél.

Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésben nevesített négy természeti erőforrás közül kizárólag az egyik fejlesztése lehet ugyan egyfajta kiemelt cél, de álláspontunk szerint mérlegelni szükséges,

hogy ez ne szorítsa vissza a többi célt - így a védelmi célú erdők védelmét a biológiai sokféleség javára. Nyilván nem engedhető meg az olyan erdőtelepítés, amely a termőföldet, a vizeket károsítja, vagy a biodiverzitást csökkenti, de határozott véleményünk, hogy kizárólag egy természetvédelmi cél megvalósítása nem valósulhat meg a többi természeti erőforrással kapcsolatos cél rovására.

Az elmúlt évszázad erdőtelepítései elsősorban a termőföld hatékonyabb kihasználását megvalósító nyersanyagellátás, a tüzelőanyagellátás, a talaj erózió és defláció elleni védelmét és a humán-egészséget védő erdők létrehozását célozták.

Ezt támasztja alá 9/2024. (IV. 30.) AB-határozatban is hivatkozott "A biológiai sokféleség megőrzésének 2030-ig szóló nemzeti stratégiája":

"Az erdők faállomány-szerkezetét és fajaj összetételét erősen befolyásolja az a tény, hogy a magyar erdők 40%-át az elmúlt 70 évben telepítették főként mezőgazdasági területek helyére, elsősorban faanyagnyerési, talajvédelmi (pl.: futóhomok megkötés) vagy humán-egészségügyi védelmi célokkal."

"A klímaváltozás és az idegenhonos inváziós fajok (sic értsd: erdei károsítók) terjedése egyre nagyobb mértékben veszélyezteti az erdők fennmaradását is. Emiatt erdeink természetességének fenntartása és javítása egyre nagyobb erőfeszítést igényel."

Az Erdőtörvény végrehajtási rendelete összesen 21 idegenhonos, természetésbe vonható fafajt nevez meg.

A jelenleg védett természeti területnek nyilvánított területek egy részére jellemzően úgy kerültek az idegenhonos fafajokból álló faállományok, hogy azok a védetté nyilvánítás előtt létesültek. Az esetek döntő többségében nem védett erdőterület vált akácossá és így nem lehet visszaalakításról beszélni. A meglévő, és jelenleg üldözendő faállományokat nyilvánították később védetté a természetvédelmi célok miatt.

Bár számos példa van arra, hogy az elhanyagolt, gondozatlan természetvédelmi területeket ellepték az agresszív idegenhonos fa- és cserjefajok, és egyéb agresszív lágyszárú növényzet, de ezek visszaállítása elsősorban nem erdészeti feladat.

Az idegenhonos fafajokból álló állományokat egykor - a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.) hatályba lépése és védett természeti területté nyilvánítása előtt hozták létre intenzív faanyagtermelés, talajvédelem, településvédelem, humánegészségügyi céllal, de semmiképpen sem természetvédelmi okból. Ilyen nagyobb egységet képező területek legtöbbször a tájvédelmi körzetek, nemzeti parki területek kialakításával kerültek védelem alá. Több tájvédelmi körzet létesítésekor meghirdetett cél a meglévő tájhasználat, és a tájkép megőrzése, így a körzeteken belül az erdőgazdálkodás célja értelemszerűen szintén a meglévő faállományok fenntartása volt.

A természetvédelmi területnek nyilvánított erdők 28,5 %-nak (130 993 ha) van a természetvédelemtől eltérő, egyéb védelmi rendeltetése is. Így például - néhány védelmi rendeltetést kiemelve - az országos statisztikák szerint a természetvédelmi rendeltetésű erdőkből:

- talajvédelmi rendeltetésű 94 559 ha, amelyből 11 282 ha kultúrerdő, 160 ha faültetvény, 55 618 ha származék erdő

- árvízvédelmi rendeltetést is kapott 5 502 ha, amelyből 382 ha kultúrerdő, 1 872 ha faültetvény, 1 709 ha származék erdő
- part- vagy töltésvédelmi rendeltetésű 5 502 ha, amelyből 1 000 ha kultúrerdő, 1 491 ha faültetvény, 3 319 ha származék erdő.

A mesterségesen, nem a természeti környezetet átalakítva, hanem mezőgazdasági kultúra helyén más célra létrehozott faállományokat nyilván nem a biológiai sokszínűség miatt kell megőrizni az utókornak. Mégis, ha a jelenlegi akácost fafajcserés szerkezetátalakítás útján kell átalakítani, az azzal jár, hogy nem csak az ott kialakult kultúrtársulás és élőhely semmisül meg teljesen, hanem legtöbbször teljes talajbolygatással, a gyökerek és tuskók kiszedésére és eltávolítására is szükség van. A maradék gyökérdarabokból sarjadó növényzet miatt többszöri, teljeskörű vegyszeres irtás után máshonnan idehozott szaporítóanyaggal kell új erdőt létrehozni. Ez olyan fejlesztés, amely akár több évtizedig is eltart úgy, hogy éppen az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésében kiemelt biológiai sokféleség, sőt, további természeti erőforrások is sérülhetnek.

Az akác nem szerepel inváziós erdei fafajként az EU jegyzékében.

A 9/2024. (IV. 30.) AB-határozat Indokolás III. rész [25] és [50] bekezdéseiben a V. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv 3.8. pontjára utal az idegenhonos inváziós fajok elleni védekezéshez szükséges források említésekor: *“a védett természeti területen lévő, elsődlegesen védelmi rendeltetésű erdők esetében az erdőgazdálkodás gazdasági funkciója nem, vagy csak korlátozottan érvényesül, ekként még egy esetlegesen jelentősebb erdőfelújítási költség erdőgazdálkodókra történő telepítése sem tette volna szükségessé a Korm. rendelet támadott szabályának megalkotását. Különösen igaz ez azért, mert (ahogyan arra az V. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv 3.8. pontja is utal) az idegenhonos inváziós fajok elleni védekezéshez nem csupán hazai, hanem európai uniós források is rendelkezésre állnak.”*

A fenti hivatkozás azonban nem a magyar erdőkben lévő idegenhonos, vagy idegenhonos és intenzíven terjedő fafajokra vonatkozik, így az akácra sem irányadó.

Ahogy az a V. Nemzeti Természetvédelmi Alaptervben is szerepel, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékének elfogadásáról szóló Bizottság (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelete (2016. július 13.) által meghatározott európai uniós jegyzéken szereplő fajokból Magyarországon a természetben 33 fajt észleltek (17 növény, 5 ízeltlábú, 4 emlős, 3 hal és 3 madár, valamint 1 hulló), zárt tartásban még további 11 faj fordul elő. A jegyzékben szereplő idegenhonos inváziós fafaj a magyar erdőkben és az erdőkön kívül is csupán a mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*). A jegyzékben sem a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) sem egyéb más idegenhonos fafaj nem szerepel.

Az akác a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) kormányrendelet szerint kizárólag csak a Natura 2000 gyepeken minősül inváziós fafajnak. Így az indokolásban idézett, az V. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv 3.8. pontja is csupán a mirigyes bálványfára, erre az egyetlen fafajra vonatkozik. A mirigyes bálványfa a hazai erdészeti szabályozásban régóta természetesen nem megengedett, irtandó fafaj.

A fentiek mellett a szerkezetátalakításra és az erdő szerkezetének javítására volt és reményeink szerint lesz is támogatás, még ha ez a folyamat a támogatható időszakon is jóval túlnyúlik.

A fajok őshonossága és idegenhonossága

Az indítványozó kezdeményezésében és az Alkotmánybíróság 9/2024. (IV. 30.) AB-határozatában szereplő egyoldalú, a honos fajok egyedüli preferenciájával szemben állandó kérdésként merül fel, hogy a klímaváltozás egyre növekvő hatása mellett meddig kell kizárólag a jelenlegi és a közeljövő klimatikus viszonyainak sok esetben már nem megfelelő, az elmúlt 2000 év 2000 éves klímájához alkalmazkodott fajok életben tartásáért küzdenünk és meddig nem szabad a megváltozott klímához társult fajokkal segíteni az erdők szükségszerű átalakulását?

A Tvt. 8.§ (2) szerint “*Őshonosak mindazok a vadon élő szervezetek, amelyek az utolsó két évezred óta a Kárpát-medence természetföldrajzi régiójában – nem behurcolás vagy betelepítés eredményeként – élnek, illetve éltek.*” A 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet 3. melléklete szerint idegenhonosak a nemesített fűz és nyár fajták mellett többek között az európai vörösfenyő, a magyar tölgy, a közönséges dió, a török mogyoró, a vadgesztenye is, amelyek akár több évszázada hazánkban élnek.

Szakmai és értékválasztási kérdésként is feltesszük: mennyire felelős döntés kizárólag olyan erdőket preferálni, támogatni, létrehozni, melyek szakirányú tudományos munkák eredményei alapján várhatóan fiatalon el fognak pusztulni? Bár vannak olyan őshonos fajok, amelyek széles klímaturúsúak, tehát ha az előregedett vagy a kevésbé vitális egyedeket idejében megújítjuk fiatal, életerős csemetékkel, akkor azok biztosan kitartanak. Mára azonban sajnos bizonyossá vált, hogy némely őshonos faj élettere meg fog szűnni Magyarországon.

A mezőgazdaságban nem csak elfogadott a klímaváltozás hatása, de elvárt, hogy az 1-2 évig élő öntözött és intenzíven ápolt termesztett növények, és a legfeljebb 1-2 évtizedig fenntartott gyümölcsösök esetében klímaturó fajokat alkalmazzanak. Amikor 100-150 évig fenntartandó faegyedekről kell döntenet, ugyanez a szempont miért hagyható figyelmen kívül, miért nem kívánatos téma?

A hazai kultúrerdők és faültvények (a gazdálkodás időbeli különbségeitől eltekintve) céljukban és művelésükben nagyban hasonlítanak a mezőgazdasági ültvényekhez. A mezőgazdaság nagy bajban lenne, ha az ültvényeket természetvédelmi területeken át kellene alakítani úgy, hogy csak őshonos fajokat használhatnának a nemesített kukorica, burgonya fajták helyett.

Fásszárú növényzet esetében ugyanakkor az őshonosság alapvetőnek tekintett szempont, miközben az Erdészeti Tudományos Intézet (<https://erti.hu/hu/főoldal/klimaváltozás>), és az EU kutatásai (<https://forest.jrc.ec.europa.eu/en/activities/forests-and-climate-change/>) szerint a klímaváltozás hatása csak fokozódni fog, és az egyes fajok élettere jelentősen el fog tolni.

A Homokhátság tájegységet - mely hazánk területének körülbelül tizedrészét foglalja magában - az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezete (FAO) már 2004-ben, immár 20 éve a félsivatagos övezetek közé sorolta. Ennek ellenére a természetvédelemre hivatkozva még mindig

ragaszkodunk az időszámításunk kezdetéhez köthető állapothoz. Megkérdőjelezhető, hogy ez a ragaszkodás mennyire szolgálja a jövő nemzedék érdekeit, a termőföld és az élhető táj védelmét.

Az őshonosság elmúlt kétezer évhez való kötése az akkori korszakot jellemző klimatikus viszonyokhoz kötődik, amelyek változása azonban napjainkban felgyorsult.

A boreális korszakot követő mintegy háromezer év az atlanti korszak, amelyet uralkodó fanemzetsége után tölgy-fázisnak neveznek. A hőmérséklet az előző korszakhoz hasonlóan viszonylag magas maradt, a csapadék viszont, ha nem is mindenütt, de megnőtt. A kiegyenlített „atlanti”, azaz óceáni klíma kiváló feltételeket teremtett az elegyes lombos erdők kialakulásához. A korábbi mezőségek beerdősültek, a tölgyes vált uralkodóvá. Megjelentek a mai mészkedvelő molyhostölgyesek, hársas-kőrises sziklaerdők elődei.

Az atlanti korszak kedvező éghajlatát klímaromlás követte. Ezt a kb. két és félezer éves szakaszt szubboreális korszaknak, más néven bükk I. fázisnak nevezik. A melegkedvelő fajok visszaszorulása mellett újból teret nyert az erdeifenyő, a nyír, és egyre gyakoribbá váltak a kilúgozott talajon tenyésző mészkerülő bükkösök, gyertyános- és cseres tölgyesek. Az utolsó, napjainkban is tartó korszak a szubatlati, más néven bükk II. fázis. A hőmérséklet változatlansága mellett némileg csökkent a csapadék. Az erdeifenyő, a gyertyán és a bükk visszaszorult a hegyekbe.

Ahogy a fent bemutatott klimatikus változások magukkal hozták az erdőalkotó fajok változásait, jelenleg is fel kell készülnünk ugyanerre és felelősen mérlegelnünk kell a faj választás esetében a várható klimatikus előrejelzéseket. Ebben az értelemben a definiált őshonosság nem jelent egyértelmű előnyt. Másfelől közelítve, elvárható az őshonos fajoknak a felgyorsult klímaváltozáshoz való alkalmazkodó képességük sebességét tudományos alapon igazolni.

A mérvadó jogi fórumoknak, a bíróságoknak véleményünk szerint nagy felelőssége van abban, hogy környezetpolitikai, erdőgazdálkodási kérdésekben - így a fafajcserés szerkezetátalakítás általános preferálásával, az idegenhonos fajok, köztük sok esetben az akác faj szerepének kizárólag negatív irányú megítélésével - hosszú távra *hogyan írnak felül akár összetett erdőgazdálkodási gyakorlati metódusokat, jövőbeli lehetőségeket*, miközben kérdéses, hogy vajon a rendelkezésre álló tudományos információkat figyelembe veszik-e, valamint mérlegelik-e a beavatkozás, illetve a be nem avatkozás lehetséges hasznait és - nem utolsósorban - a költségeit.

Tvt. sajátos szabályozási eszköze a természetvédelmi kezelési terv

Számunkra, mint érintett jogalkalmazók számára jogbizonytalanságot és jogalkalmazási kérdéseket vet fel a Tvt.

Nem kerülheti el a figyelmet a Tvt. 33. § (3) bekezdés b) pontja értelmezésekor, hogy a Tvt. a magyar jogrend egyik legsajátosabb szabályozási rendszere.

A sokat idézett Tvt 33. § (3) bekezdés b) pontja szerint a *“védett természeti területen lévő erdőben, a kezelési tervben foglaltakkal összhangban az erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal és (5) bekezdés a) pontja kivételével – természetes felújítási (fokozatos felújító vágás, szálalás, szálalóvágás) módszerekkel kell végezni.”*

A Tvt. fenti pontja is kiemeli a kezelési tervet, mint különös szabályozó eszközt.

A Tvt. 24. § (3) részletezi a kezelési terv szabályozási feladatait

“A védetté nyilvánítást kimondó jogszabály tartalmazza

b) terület esetében annak jellegét, kiterjedését, a védetté nyilvánítás indokát, természetvédelmi célját, a földrészletek helyrajzi számait, az e törvényben meghatározott egyes korlátozások és tilalmak alóli esetleges felmentést, továbbá a természetvédelmi hatóság engedélyéhez, illetve hozzájárulásához kötött – a 21. §-ban és a 38–39. §-ban nem szabályozott – tevékenységek körét, lehetőség szerint a földrészlet határvonalának töréspont koordinátáit, valamint a 36. § (1) bekezdésének megfelelően megállapított rendelkezéseket (természetvédelmi kezelési terv),

Továbbá:

Tvt. 36.§ (3) “Valamennyi védett természeti területre – az ott tevékenységet folytatókra kötelező erejű – természetvédelmi kezelési tervet kell készíteni. A természetvédelmi kezelési tervet 10 évenként felül kell vizsgálni.”

A fentiek szerint a Tvt. olyan különleges törvény, amely felhatalmazást ad arra, hogy a végrehajtási rendelete (kezelési terv) felülírhatja a törvényi korlátokat. Ahol nincs kezelési terv, ott nem lehet megteremteni azzal az összhangot sem, így ez a szabály végrehajtási rendelet hiányában alkalmazhatatlan, inkább csak irányelv.

Az idegenhonos fafajú faállományok elkülönített kezelésére a Tvt sajátos szabályt, a 33. § (7) több különböző eszközt határoz meg:

“Védett természeti területen lévő, nem őshonos fafajokból álló erdőben a természetközeli állapot kialakítására a pótlás, az állománykiegészítés, az erdőszerkezet átalakítása, a fafajcsere, az elegyarány-szabályozás és a monokultúrák felszámolása útján kell törekedni.”

Az őshonos erdőkben nem a természetközeli állapot kialakítására van szükség, hanem annak megőrzésére, fejlesztésére. Az őshonos erdők felújításakor ahhoz, hogy a hasonló vagy jobb természetközeli állapot újra létrejöjjön a szakmai gyakorlat szerint lehetne alkalmazni akár a tarvágást is a Tvt. és az Evt. szigorításaival. Emellett a kíméletes természetes felújítás (fokozatos felújító vágás, szálalás, szálalóvágás) módszereinek alkalmazása önmagukban nem biztosítják a célt az idegenhonos agresszív fafajok visszaszorítására tett erőfeszítések nélkül, mivel a természetes állapotot éppen a klímaváltozás miatt megerősödött idegenhonos fajok támadják.

Ki kell emelnünk, hogy az Erdőtörvény 51.§ (4) bekezdés szerint magról vagy sarjról történő természetes felújítás történhet tarvágással is. Az nyilvánvaló, hogy a tuskósarj a kivágott fa tuskójából származik, ahogy ehhez hasonlóan a gyökérsarjzatás is a tarvágáshoz köthető.

Az kevésbé köztudomású, hogy az úgynevezett makkvágás, vagyis egy jó makktermés után, megfelelő időben végzett tarvágás az őshonos tölgyféléknél is általánosan elfogadott volt korábban hazánkban is.

Ezért a Tvt. 33.§ (3) bekezdését szakmai szempontból úgy kell értelmezni, hogy az az olyan tényleges élőhely- és fajvédelemre érdemes őshonos erdőkre vonatkozik, amelyeknél egyfelől nem engedhető meg az idegenhonos fafajok térnyerése sem, másfelől felújításukat az összes kíméletes fakitermelési módot felsorolva, kíméletes természetes felújítási módszerekkel kell elvégezni.

Ezért írja elő a természetközeli erdők felújításakor a Tvt. 33.§ (3) bekezdés egyszerre a tarvágás elkerülését és azt, hogy az ilyen felújításban kizárólagosan csak az őshonos fafajok elfogadhatóak.

Ezt egészíti ki a Tvt 33. § (7) bekezdése a nem őshonos fafajokból álló erdő felújításának esetével is. Ez a bekezdés már tartalmazza a szakmai szempontból egyértelműen a tarvágáshoz is kötődő fafajcserés felújítást is, illetve a felújításhoz kötődő őshonos fafajokkal történő pótlást is, az állománynevelési eszközök megnevezése mellett.

A fentieket alátámasztja, hogy a Tvt. 33. § (3) bekezdés tartalmaz egy különálló mondatot: “Védett természeti területen erdőtelepítés kizárólag őshonos fafajokkal, természetkímélő módon és a termőhely típusra jellemző elegyarányoknak megfelelően végezhető.”

Ha a jogalkotó olyan általános szabályt akart volna alkotni, hogy az az erdőfelújításokra is vonatkozzon, ne csak az erdőtelepítésre, akkor minden szempontból szakszerűbb és érthetőbb lett volna ebben az egy mondatban az erdőtelepítést és az erdőfelújítást együtt szerepeltetni.

A természetközeli erdők és az idegenhonos faállományok éles megkülönböztetését szolgálja a Tvt. 33. § (8) bekezdése rendelkezése:

“Véghasználat a (6) és a (7) bekezdésben meghatározott kivétellel csak a biológiai vágásérettséghez közeli időpontban végezhető.”

Ezen szabály szerint az idegen honos faállományok véghasználatát, ezáltal felújítását a Tvt. 33. § (3) bekezdésében megfogalmazottakkal ellentétben, természetvédelmi szempontból bármikor el lehet végezni.

A fenti értelmezésnek megfelelőek azok az erdőterv rendeletekben korábban megfogalmazott szabályok is, amelyek a fafajcserés erdőfelújítás mellett más szerkezetátalakítási eszközöket is egyértelműen engedélyeztek. Emellett több természetvédelmi kezelési terv, mint jogszabályt az erdőtervet jelöli meg, további részletes szabályokat tartalmazó természetvédelmi előírásként.

Észrevételezzük továbbá, hogy a 9/2024. (IV. 30.) AB-határozat Indokolás III. rész [57] bekezdésében olyan, a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságoknak címzett és végrehajtandó rendelkezés került megfogalmazásra, amely a mi értelmezésünk szerint nincs összhangban a határozat rendelkező részével és ami jogbizonytalanság, jogalkalmazási zavar keltésére alkalmas a széles érintetti, jogalkalmazó közönségben, beleértve a hatóságokat.

Az érintett rendelkezés: “A megsemmisítés következményeként valamennyi olyan védett természeti területen lévő erdőterület esetében, ahol a különleges jogrend időszakában az idegenhonos fafajokból álló állomány kitermelése után nem került sor fafajcserés szerkezetváltásra, a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságoknak gondoskodniuk kell az erdőgazdálkodók Tvt. 33. § (3) bekezdése szerinti kötelezettségének teljesítéséről az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésében foglalt követelmények érvényesülése érdekében.”

Csalódottságunkat fejezzük ki amiatt, hogy a hazai közigazgatási bírósági szervezet jogértelmezésében is egyre többször szembesülünk az erdőgazdálkodási háttérismeretek teljes hiányával, továbbá azért, mert hazánk legtekintélyesebb bírói fóruma egyedi ügy kapcsán tett

olyan mértékadó “megállapításokat”, valamint döntött az egyedi és minden más folyamatban levő hasonló tárgyú bírósági ügyben az erdőgazdálkodás irányáról, amely véleményünk szerint nem volt eléggé differenciált és a jövőre nézve nem lesz minden esetben a közjónak megfelelő.

Célunk, hogy a fenti szakmai szempontú észrevételeinkkel árnyaltabb képet adjunk az erdőgazdálkodás alapvető sajátosságairól. Bízunk abban, hogy a jövőbeni döntéseket megelőzően, illetve ezek során olyan tények és erdőgazdálkodási szakmai kérdések mérlegelésére és figyelembevételére is sor kerül, amelyek megítélésünk szerint a 9/2024. (IV. 30.) AB határozat meghozatalához vezető eljárás során elmaradtak, vagy amelyeket a határozat erdészeti szakmai szempontból megalapozatlanul tartalmaz.

Budapest, 2024. június 5.

Sulyok Ferenc

elnök

Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség

Kiss László

elnök

Országos Erdészeti Egyesület